

er i lavt Relief i fuld Figur den hellige Nikolaus fremstillet i Ornat og med Krumstav. Under Portrættet ses Gudslammet. Indskriften, der er anbragt langs Stenens Kant, lyder: „Tured gjorde dette Hvælv over Tyre Ebbesøn Lave. Marie, vis begge i al Evighed Naade! Salig Nikolaus skærme (dem)!“

I enkelte Tilfælde er Indskriften skrevet paa Latin. Paa den gejstlige *Føvling-Sten*, hvis gamle Runestensform viser, at den oprindelig har været rejst paa Graven, lyder Indskriften, gengivet paa Latin: „*Praepositus Asbiarn hic Langsum cubat in Christo requiescens*“ (Her hviler i Kristus Asbjørn Langsom). Den skaanske *Hästveda-Sten* (c. 1250), der ligeledes antages oprindelig at have staaet oprejst, bærer Skriftstedet (Lucas 23,46): „*In manus tuas domine kommendo spiritum tuum*“ (I dine Hænder, Herre, befaler jeg min Sjæl“). Herunder læses Navnet Aase i dansk Form.

Paa *Sal-Stenen* i Aarhus Museum staar der:

„*Hic placide pauset sub terra Narfo sepultus*“.
(„I Fred hvile Narve i sin Grav her under Jorden“).

(Fortsættes).

*

*

*

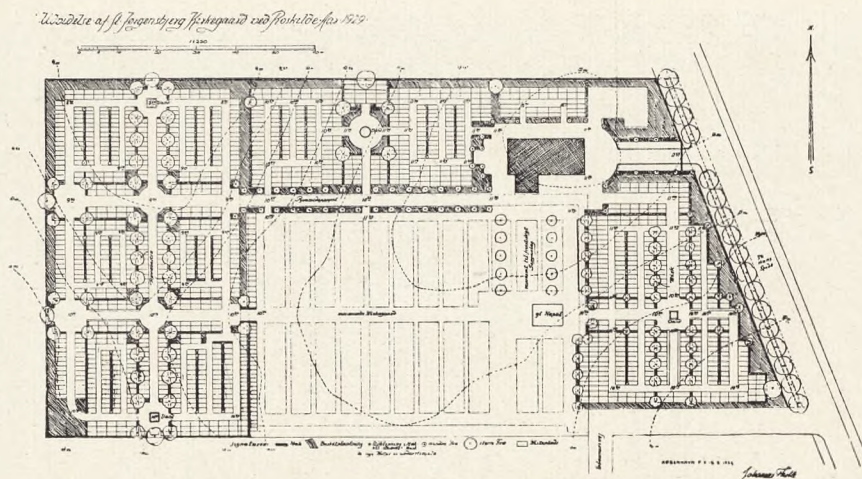
Nye Kirkegaarde.

IV. St. Jørgensbjerg, Roskilde.

Af Havearkitekt Johannes Tholle.

Uden at høre til Roskilde By ligger St. Jørgensbjerg saa nær op ad og tildels omsluttet af denne By, at det er vanskeligt for Ikke-kyndige at skelne mellem, hvad der hører til Roskilde, og hvad der hører til St. Jørgensbjerg. Særligt gør dette sig gældende i den Del, der ligger omkring St. Hansgade, hvor der har fundet en hel bymæssig Bebyggelse Sted, – mindre ude omkring Kirken, hvor det idylliske Landsbypræg endnu sine Steder er det alt beherskende. Selve Kirken, den tidligere St. Clemens, ligger smukt paa en Bakke og er omgivet af en lille Kirkegaard, der er fuldstændig belagt med Gravsteder og har været det længe. Foruden denne er en Tid lang St. Ibs Kirkegaard benyttet til Begravelser, og den bruges tildels endnu; den er udvidet flere Gange, men er nu omgivet med Veje paa de fleste Sider, saa yderligere Udvidelse er umuliggjort. Endvidere anlagdes i Aarene 1906–07 ved St. Hansgade, skraas overfor den gamle Kirke og Kirkegaard, en Annekskirkegaard, hvorpaa der efter Tegning af den afdøde Arkitekt, Professor Hans J. Holm, opførtes et ganske lille og meget mærkeligt udseende Ligkapel. Saavel dette som Kirkegaarden er forlængst bleven utidssvarende og rummer for lidt Plads – særlig galt er det bleven, efter at Roskilde er rykket helt ud til St. Jørgensbjerg, og mange Beboere har taget Ophold der, og med Tilladelse og Tilskud fra Stifts-Landsbykirkegaardene, under hvilke St. Jørgensbjerg hører, byggede da Arkitekt Hans Schmidt det Kapel, som er beskrevet i V. K. 1930, S. 30–32, ligesom man er skredet til Anlæggelse af en Udvidelse af Kirkegaarde.

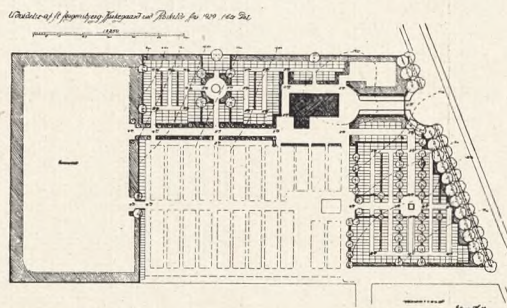
Forinden den endelige Beliggenhed af Kapellet var fastlaaet, tilkaldte Kirkegaardsbestyrelsen undertegnede til en Konference om Udvidelsen af Kirkegaarden, hvorunder den omtrentlige Beliggenhed blev fastslaaet. I Begyndelsen af Aaret 1929 udar-

bejdede jeg da det Forslag, som findes her nedenfor, og til Forklaring af dette skal jeg bemærke følgende:

Arealet for Udvidelsen omgiver den nuværende Kirkegaard paa de tre Sider, og det var nødvendigt, at der skulde være Adgang til Arealet fra Øst, ligesom der maatte disponeres efter at skabe et godt Læ mod N. og V. Endvidere var det et naturligt Ønske, at den nuværende Kirkegaard kom til at indgaa som en organisk Bestanddel af det samlede Kirkegaardsanlæg, og at der især blev forsøgt at knytte de to Dele nær til hinanden ved Kapellerne, saa at det nye kunde benyttes som egentligt Kapel, mens det gamle kunde bruges som Lig- og Redskabshus. Som Kurverne viser det, danner det Sted, hvor Kapellet blev placeret, det højeste Parti, mens Terrainet iøvrigt faldt derfra til alle Sider.

Paa mit første Forslag lagde jeg Kapellet saaledes, at man ved en mindre Plantning af Træer kunde skabe en vis Kulissevirkning og en vis Kontakt mellem det gamle og det nye, — saa godt som det med de foretagne Begravelser vilde kunne lade sig gøre, og med en fremtidig Inddragelse af ubenyttede Arealer samt med den Beregning, at nogle faa allerede belagte Grave til sin Tid kunde inddrages i den projekterede Gang. Forinden dette Forslag kunde blive forelagt, var der imidlertid allerede disponeret saaledes med de faa Begravelser, der da havde fundet Sted, at en Realisering af dette Arrangement var umuliggjort. Man maatte da se helt bort fra denne Kontakt mellem de to Kapeller og var dermed ogsaa friere stillet med Anbringelsen

Øverst: Den første Plan til St. Jørgensbjerg Kirkegaards Anlæggelse. 1:2000.

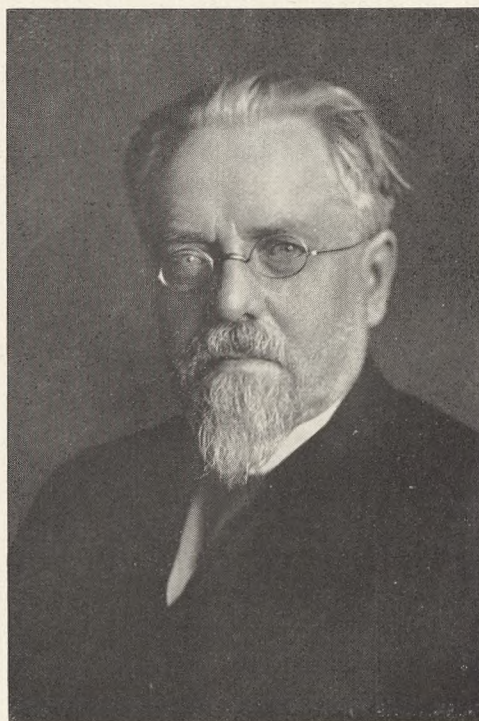
Nederst: Den endelige Plan for Anlæggelse af den første Del. 1:3000.

af Kapellet. Af denne Aarsag rykkedes det da lidt længere ind paa Arealet i det næste Forslag, som blev det endelige, ligesom Indkørselsforholdene ændredes, og der i Stedet for een Trærække langs St. Hansgade indrettedes to. Resten af Kirkegaarden holdtes i den oprindeligt foreslaaede Anlægsform, den, som jeg har benyttet mig af ved Udarbejdelsen af Projektet til Kerteminde Kirkegaard (se V. K. 1930 S. 54–55). Der er dog i St. Jørgensbjerg efter stedlige Ønsker gaaet noget paa Akkord med de Regler, som jeg opstillede som Punkt 4 S. 54, idet der i Stedet for en enkelt Adgang til Gravgaardene her i Reglen er skabt 2. Den egentlige gennemgaaende Færdsel er dog her ligesom der holdt fri af Gravgaardene, og den er her specielt ført uden om den nuværende Kirkegaard og adskilt fra denne gennem en direkte Færdselsvej fra St. Hansgade gennem en Poppelallé til den yderste Del. Denne Del anlægges først senere og er ikke medtaget paa Plan 2, der omfatter det i første Omgang gennemførte Anlæg, nemlig det, som i 1928–29 er udført ved Gartner Elmer. Det skal blot bemærkes, at skønt den nuværende Kirkegaard tilsyneladende er alt for stærkt belagt, og skønt Gravsteds-gangene er utilladeligt smalle, har det dog været muligt at indrette endnu en Gravstedsrække mod Vest, men selv med denne Forøgelse af Gravstedsarealet har det dog været muligt at opnaa en endnu højere Belægningsprocent end paa den nuværende Kirkegaard, og dette tiltrods for, at Gangene paa det nye Areal naturligvis er af den forordnede Bredde, og der er udlagt forholdsvis betydelige Arealer til Beplantning, Vandkummer m. m. Det er saaledes en Kendsgerning, at den gammeldags Maade at anlægge Kirkegaardene paa er uøkonomisk, foruden at den er uhensigtsmæssig.

Gravstedsanlæg.

Nr. 4. Familiegravsted for Herredsfoged Faber i Viborg; Viborg Kirkegaard. Anlægget er udført af Planteskoleejer R. Brostrøm som et regelmæssigt Stenanlæg. Indhegningen af rundagtige Kampesten med Kæder imellem; der indenfor Megasea og Juniperus i Rabat, kantet med en skarp Stenkant; Midten optages af et Kors, dannet af Saxifraga paa Stenunderlag. (Se Billedet ovenfor).

I anledning af pastor N. Johan Laursens dødsfald vil vi gerne mindes ham på dette sted med tak for hans gode og trofaste arbejde i foreningens tjeneste.

Kort efter foreningens dannelse afløste han stiftsprovst Lindhardt som formand og fungerede som sådan i tidsrummet 1921–26.

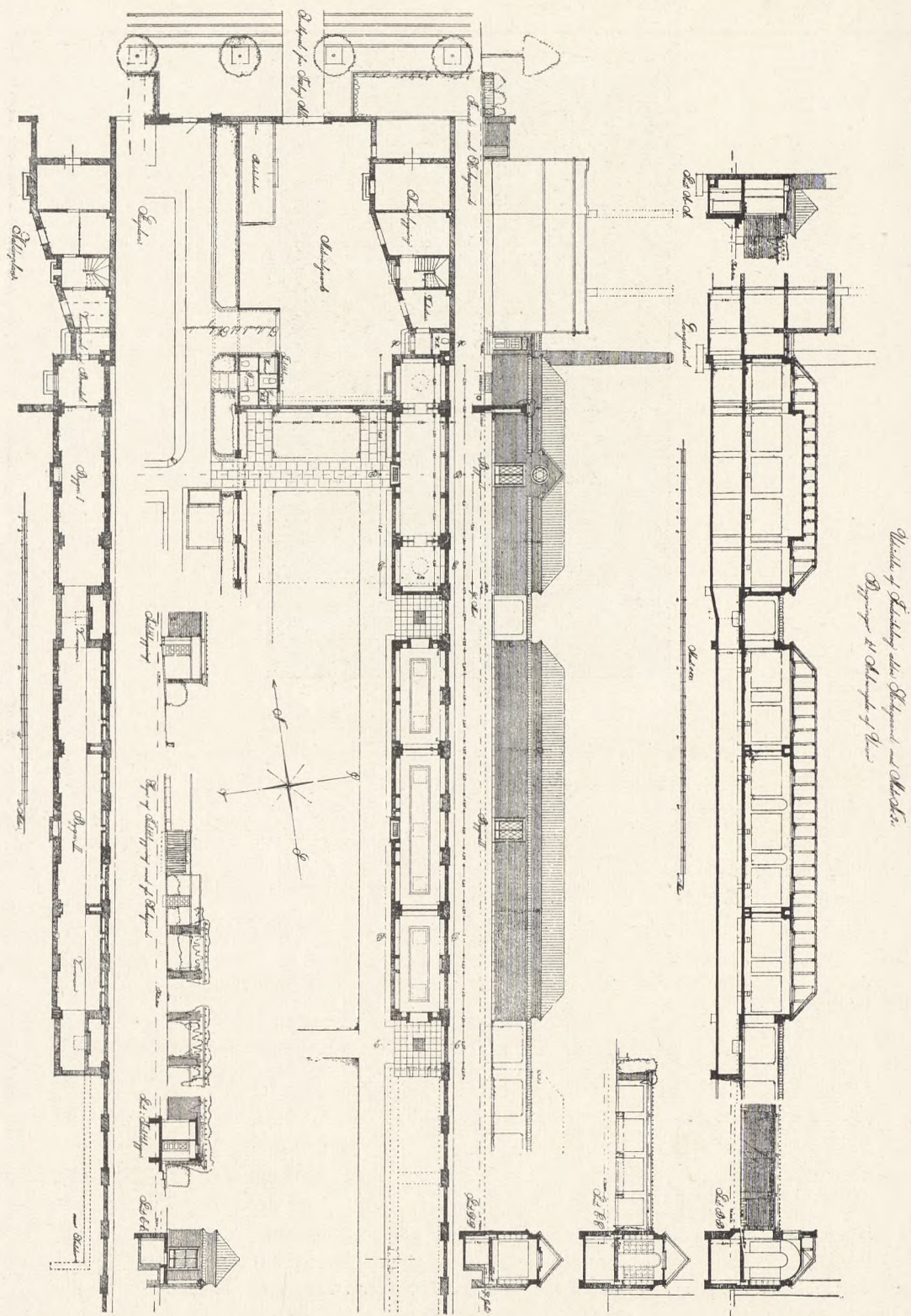
Foruden den tillid og højagtelse, som pastor Laursen ved sin personligheds vederhæftighed nød som præst ved Aarhus domkirke, indtog han tillige en fremtrædende stilling i det offentlige og politiske liv, og han beklædte som folketingsmand i en årrække den betydningsfulde post som formand i finansudvalget.

Med sin usædvanlige arbejdsevne, den grundighed, hvormed han satte sig ind i de sager, han fik med at gøre, og det tjenersind, hvormed han altid beredvillig stillede sig til rådighed for, hvad der havde hans interesse, blev han foreningen en god mand, med hvem det altid var en Glæde at samarbejde, og hvis indsats også på dette område vil blive bevaret i taknemlig erindring.

A. BARTHOLDY MØLLER

Biografiske Noter:

Født 11. Juni 1855, theol. Kandidat 1882, Redaktør af Aarhus Folkeblad 1882–85, Medredaktør og Medudgiver af Aarhus Amts Folkeblad 1895–1903, Medlem af Aarhus Byraad 1900–06 samt 1909–20, resid. Kapellan ved Aarhus Domkirke 1903–24, Formand for Aarhus Højskoleforening 1882–94, Folketingsmand for Kolding-Kredsen 1910–26, Medlem af Folketingets Finansudvalg 1910–26 og Formand for samme 1920–24, R. af Dbg. 1924, Formand for Foreningen til Fremme af Kirkegaardskultur i Danmark 1921–26.

Planer til Bygninger paa Frederiksberg gamle Kirkegaards Udvidelse 1929.